

Begravningspastoral

För Värnamo pastorat

Fastslagen 2011-09-04

Svenska kyrkan
VÄRNAMO

Begravningspastoral

Begravningspastoral för Värnamo pastorat

(Värnamo, Fryele och Nydala församlingar)

Pastoralteologisk grund

Den pastoralteologiska grunden för Svenska kyrkans begravningsverksamhet beskrivs i kapitel 24, Inledningen, Kyrkoordningen.

"I begravningsgudstjänsten tar församlingen och de sörjande avsked och överlämnar den som dött åt Guds barmhärtighet. Kyrkan tror och bekänner att Jesus Kristus genom sin död har burit människans död och genom sin uppståndelse segrat över döden och öppnat vägen till det eviga livet.

Vid begravningen kommer såväl sorgen och dödens allvar som hoppet och uppståndelsens ljus till uttryck. Den blir samtidigt en påminnelse för de närvarande att själva besinna sig inför livets frågor och dödens allvar.

Den dubbelhet av död och liv, mörker och ljus som finns i varje människas liv och i korsets evangelium sätter således sin prägel på begravningen, men sorgen och döden får en ny och annorlunda karaktär, när den bärs upp av uppståndelsens och den himmelska lovsångens ton."

Begravningsverksamheten är en av de mötesplatser där Värnamo, Fryele och Nydala församlingar möter många av sina kyrkotillhöriga. Begravningsverksamheten är en viktig del av församlingens uppdrag att förkunna hopp och möta människor med omsorg.

Denna pastoralteologiska grund genomsyrar församlingens sjalvård, gudstjänster och nedanstående rutiner.

Vad är en begravningspastoral?

Allt som sker i begravningsverksamheten ska ske med värdighet. Gud, som gett oss livet ger oss också hoppet om ett liv efter döden. Den människosyn kyrkan vill förmedla innebär att den avlidnes kropp ska behandlas på ett värdigt sätt. Medarbetare i Värnamo pastorat ska i alla begravningsuppgifter visa den avlidne samma omsorg och ha samma etiska förhållningssätt som om anhöriga var närvarande när arbetsuppgifterna utförs.

Värnamo pastorat vill i sitt arbete möta människor med omsorg, respekt, kärlek och tålamod.

Begravningspastoralen är en hjälp för att tydliggöra såväl helheten som de enskilda arbetsuppgifterna i samband med begravningen.

Kyrkoherden har det övergripande ansvaret för att begravningsverksamheten sköts i enlighet med denna begravningspastoral.

Begravningspastoralen är en lokal överenskommelse om hur anställda och förtroendevalda i Värnamo pastorat arbetar med begravningsfrågorna. Begravningspastoralen är ett arbetsledningsinstrument för kyrkoherden och församlingens medarbetare ska följa de riktlinjer som finns i pastoralen.

Begravningspastoralen omfattar tiden från dödsbädden till uppföljningen efter begravningsgudstjänsten och är ett sätt för Värnamo pastorat att kvalitetssäkra begravningsverksamheten.

Kontakt och administration

Kontakt med församlingen

Begravningsbyråer och sorgehus kommer i kontakt med Värnamo pastorat för att boka begravningstid, planera begravning och för själavård enligt följande:

- Under kontorstid kan församlingsexpeditionen kontaktas. Där bokas begravningstid och om så önskas rum för minnesstund (kostnad uttages för icke tillhörig Svenska kyrkan). Församlingsexpeditionen förmedlar också kontakt med präst och kyrkomusiker.

Under annan tid än kontorstid eller i särskilda fall kan präst i församlingen kontaktas. Prästen bokar ingen begravningstid utan hänvisar till närmast kommande öppetid för församlingsexpeditionen.

Telefonnummer och e-postadresser finns att tillgå på församlingens hemsida: www.varnamopastorat.se eller telefonnummer 0370 - 300 400.

Administrativa rutiner vid församlingsexpedition och kyrkogårdsexpedition

Medarbetarna vid församlingsexpeditionen i Värnamo pastorat administrerar uppdrag rörande församlingens begravningsverksamhet. Församlingsexpeditionen är öppen helgfri vecka kl. 08:00 – 17:00 måndag till torsdag samt 8-16 fredag. (Under sommaren endast förmiddagar.)

Församlingsexpeditionen tar emot anmälan om dödsfall och

- ✓ noterar uppgifter om den avlidne
- ✓ noterar dödsdatum
- ✓ noterar närmast anhörig, telefon- och adressuppgifter
- ✓ noterar vem som anmäler dödsfallet, närmast anhörig eller begravningsbyrå
- ✓ noterar vilken begravningsbyrå som företräder dödsboet vid begravningsgudstjänsten
- ✓ kontrollerar den avlidnes kyrkotillhörighet
- ✓ bokar begravningsgudstjänst
- ✓ bokar präst och musiker
- ✓ informerar begravningsbyrån vem som är tjänstgörande präst och kyrkomusiker
- ✓ bokar lokal för minnesstund efter önskemål och möjlighet
- ✓ hämtar blankett för begravningsgudstjänst från kyrkobokföringen
- ✓ noterar på blanketten om vilken sorts gravläggning som önskas
- ✓ skickar samma dag som anmälan tagits emot ett informationsbrev till närmast anhörig angående begravningsgudstjänsten, det kommande samtalet mm.
- ✓ skickar kopia av begravningsblankett om bokning till präst, kyrkomusiker, kyrkogårdsförvaltning .
- ✓ Kyrkogårdsförvaltningen skickar vid önskemål om urnnedläggning i minneslund till närmast anhörig en blankett med förfrågan om tillstånd för gravsättning i minneslund och för anteckning av den avlidnes namn i Minnesboken. Gravsättningen får inte ske innan blanketten kommit i retur till kyrkogårdsförvaltningen.
- ✓ skickar till sorgehuset inbjudan till minnesgudstjänst under Allahelgonahelgen för dem som varit medlemmar i Svenska kyrkan
- ✓ när begravningsgudstjänsten är utförd signerar tjänstgörande präst begravningsblanketten i original
- ✓ registrerar uppgifterna på begravningsblanketten i Ministerialboken, KBOK 2003
- ✓ Bokning av begravning av icke tillhörig Svenska kyrkan kan också ske genom kyrkogårdsexpeditionen.

Församlingen har fastställda tider för begravningsgudstjänster och en långsiktigt fastställd tjänstgöringsordning för präst, musiker och vaktmästare. Om behov finns för begravningsgudstjänster på andra tider än de fastställda sker bokningen i samråd med kyrkoherden som också ansvarar för tjänstgöringsschemat.

Kyrkogårdsförvaltningen förvissas sig om att det finns blankett från Lokala skattemyndigheten om gravsättning. Gravsättning får inte ske förrän intyget inkommit till kyrkogårdsförvaltningen. Intyget kontrolleras av den vaktmästare som har hand om gravsättningen av kista eller urna. Efter gravsättningen undertecknas intyget av kyrkogårdsförvaltningen som vidarebefordrar det till Lokala skattemyndigheten. Gravsättning får inte heller ske förrän kopia av blankett från gravrättsinnehavare angående gravrättsinnehavarens medgivande om gravöppning inkommit till kyrkogårdsförvaltningen.

Administrativa rutiner vid Kyrkogårdsexpeditionen

Medarbetarna vid kyrkogårdsförvaltningen i Värnamo pastorat administrerar uppdrag rörande församlingens begravningsverksamhet. Kyrkogårdsförvaltningen är öppen kl. 09:30 – 11:30 måndag till fredag, helgfri vecka. (Samt övriga tider efter möjlighet).

- ✓ Datum för gravsättning av kista/urna registreras i gravbok.
- ✓ Gravbrev, bevis om att ny gravrätt upplåtits, skickas till närmaste anhörig när gravsättning ägt rum.
- ✓ När gravsättning sker i redan upplåten grav antecknas att gravrätten från om med tidpunkten för den nya gravsättningen förlängs med 25 år om villkoren i 9 § Begravningslagen är uppfyllda.
- ✓ Har den avlidne varit antecknad som gravrättsinnehavare kontaktar kyrkogårdsförvaltningen dödsboet för uppgift om ny gravrättsinnehavare.
- ✓ Om den avlidne inte är församlingsbo i Värnamo pastorat men begravs här faktureras den avlidnes hemförsamling för de kostnader som Värnamo pastorat har i samband med begravningen enligt clearingavgiften.

Anmälan och registrering av dödsfall vid borgerlig begravning

Vid borgerlig begravning meddelas kyrkogårdsförvaltningen om gravsättningen på kyrkogården enligt Administrativa rutiner vid församlingsexpedition. Medarbetarna vid Församlingsexpeditionen/kyrkogårdsförvaltningen informerar anhöriga om att församlingen tillhandahåller Uppståndelsekapellet, med borttagna kristna symboler, för eventuell begravningsceremoni. Vid borgerlig begravning får inte församlingens kyrkor användas.

Enligt Svenska kyrkans biskopsbrev om begravningen bör inte en präst eller diakon lika lite som en kyrklig förtroendevald i ledande ställning vara officiant vid en borgerlig begravning. Om en nära anhörig eller vän önskat borgerlig begravning, kan man som privatperson medverka i enskilt moment såsom text- eller diktläsning, men inte leda akten. Detta gäller också församlingens musiker.

Samarbete med begravningsbyråerna

Pastoratet är mån om att eftersträva en god och professionell relation med den begravningsbyrå som dödsboet anlitar. En god och professionell relation innebär en ömsesidig respekt för våra olika uppdrag och ansvarsområden.

Regelbundet (ca 2 gånger per år) träffas kyrkoherden och ibland annan personal begravningsentreprenörerna för genomgång av rutiner och utvärdering av vårt samarbete.

Församlingens präster skall efter fastställande av psalmer meddela begravningsentreprenörerna vilka val som är gjorda – likaså om större ändringar utifrån det normala är gjorda i gudstjänsten.

Begravningstider och bokning av präst utan tjänst i pastoratet

De allmänna begravningsetiderna för begravning i Uppståndelsekapellet är måndag -lördag kl 10.00 och 12.00 samt på fredagar även klockan 14.00 (juni-augusti är det inga begravningar på lördagar).

Svenska kyrkan erbjuder vanligtvis begravningstider på måndagar, tisdagar, torsdagar klockan 12.00. På fredagar erbjuds två tider: 10.00 och 12.00 och på lördagar en tid: Klockan 10.00. På sommaren kan tiderna reduceras något – men församlingen skall, efter överrensommelse med kyrkoherden, inom rimlig tid bereda plats för de begravningar som behöver utföras.

Om annan tid än de planerade önskas för begravningar i Svenska kyrkans ordning, beslutas detta i samråd med kyrkoherden som då också tilldelar personal för gudstjänsten. Om dödsboet har önskemål om annan präst (eller musiker) än den som är avsatt för den speciella tiden, oavsett om prästen tillhör pastoratets personal eller inte, framförs önskemålet till kyrkoherden som försöker, inom rimliga gränser, se till att önskemålet uppfylls. "Codex ethicus för diakoner, präster och biskop i Växjö stift":

"Det kan finnas speciell anledning för en präst att leda gudstjänstfirande eller utföra enstaka kyrklig handling i församling/pastorat där han/hon inte är anställd.

Gäller det enstaka gudstjänst och viss tid är det rimligen på "kallelse från församlingen" – det vill säga att den enskilde prästen blir tillfrågad av kyrkoherden i församlingen att vid ett tillfälle leda gudstjänst, alternativt vikariera under kortare tid. Gäller det ett vikariat eller tjänstgörning under viss tid är det rimligt med ett samarbetsavtal mellan de olika församlingarna/pastoraten och att den aktuelle prästen utför uppdraget inom ramen för sin tjänst men med lönetillägg under perioden. På detta sätt blir det inte besvärligt att hantera skatt eller arbetsmiljö och arbetsmiljölagstiftning. På detta sätt undviks också frågan om bisysslor – se gällande kollektivavtal.

Gäller det en kyrklig handling är det samma sak som kring gudstjänster beträffande ersättning, såvida prästen blir ombedd/tillfrågad av kyrkoherden. Prästen anställs för visst tillfälle av församlingen att utföra en arbetsuppgift. Om pastoratet väljer denna variant är upp till det enskilda pastoratet.

Ersättningen som pastoratet betalat (om sådan skall betalas) bör förhandlas om i förväg, eftersom det ännu inte finns reglerat i clearingsystemet, där det enbart rör sig om ersättningar församlingarna emellan.

...

Ytterligare en komplikation kring präster som utför kyrkliga handlingar utanför tjänsten eller möjligen på kallelse av kyrkoherden handlar om upplåtelse av kyrka. Principiellt bör ett beslut om upplåtelse ha tagits enligt KO 41 kap. 3 § andra stycket, antingen av kyrkorådet eller av kyrkoherde på delegation.

En kyrkoherde måste kunna avvisa att en präst från ett annat pastorat/samfällighet att genomföra en kyrklig handling. Anledningen till detta kan till exempel vara relaterade till församlingsinstruktion (och dop/vigsel/begravningspastoral), arbetsmiljö eller schemaläggning av personal."

Enligt Svenska kyrkans riktlinjer är det under inga förutsättningar tillåtet för prästen att av dödsboet ta emot någon form ersättning för utförd förrättning. Pastoratet tar också för givet att då präst som inte är anställd av pastoratet utför en förrättning gör han eller hon det inom sin ordinarie tjänst eller som en vänskapstjänst. Betalning från pastoratet utgår endast om detta är förhandlat i förväg. Att präst som utför tjänst inom pastoratet tar reda på och följer våra pastorala ordningar tas för givet.

Bemötande av anhöriga

Församlingens medarbetare förväntas bemöta sorgehus med saklighet, vänlighet, öppenhet, respekt, empati och diskretion.

Vid begravning och minnesstund klär sig prästen i svarta högtidskläder. Eftersom pastoratet efter stiftets rekommendationer tillhandahåller kaftan skall den i görligaste mån bäras vid minnesstund.

Tillgänglighet

Församlingens kyrkogårdar är alltid öppna för besök. Alla kyrkor, kapell och församlingshem är handikappanpassade för rörelsehindrade och försedda med hörselslinga.

Församlingens pastorala ansvar

Själavård

Församlingens pastorala ansvar sträcker sig från dödsbädden till avskedet vid graven. Mycket av detta hör till själavården och det pastorala handlandet präglas därför av en betydande frihet. Svenska kyrkans riter vill hjälpa de sörjande att tro på Guds närhet och på de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

Församlingens präster och diakoner ska, när de är i tjänst, stå till förfogande för själavård och andakter i samband med dödsfall.

- ✓ Präst/diakon har beredskap för bön och sjukkommunion som en del av omsorgen vid livets slut. Präst/diakon medverkar till att söka skapa tillit inför döden och avskedet och lämnar möjlighet till enskilt samtal.
- ✓ Andakten vid den avlidnes bår vill förmedla tillit och förtröstan till de närvarande. Omständigheterna kring dödsfallet får betydelse för hur andakten utformas.
- ✓ Präst/diakon stöder sörjande i sorgprocessen. Präst/diakon kan bistå med praktiska råd. Se "Begravningen – ett brev från Svenska kyrkans biskopar".
- ✓ Präst/diakon medverkar när så önskas och leder andakt i samband med visning av den avlidne/och enskilt avsked. Präst/diakon samråder efter anhörigas önskan med begravningsbyråns representant om de praktiska frågorna vid utformningen av visningen.
- ✓ Präst/diakon informerar om möjligheten till deltagande i sorggruppen och en riktad inbjudan sänds några månader efter dödsfallet till den avlidnes livskamrat.
- ✓ Präst/diakon medverkar efter kallelse i samlingar på den avlidnes arbetsplats eller motsvarande.
- ✓ Präst/diakon tar kontakt med de närmaste anhöriga så snart som möjligt efter dödsfallets anmälan.
- ✓ Före begravningsgudstjänsten möter präst om möjligt de närmaste anhöriga för samtal i deras hem eller i någon av församlingens lokaler.
- ✓ Präst deltar, efter inbjudan av sorgehuset, i minnesstunden. Om prästen inte har planerat möjlighet att närvara meddelas detta vid sorgehusbesöket.
- ✓ Präst deltar om så önskas vid urnnedsättning.
- ✓ Präst/diakon står till förfogande för själavårdskontakt efter begravningen.

Barn och ungdom

När någon i ett barns/tonårings närhet dör bör särskild omsorg om barnet iakttas. I sorgesamtalet bör barnets/tonåringens särskilda behov av stöd tas upp. Frågor om barns/tonårings närvaro vid visning, enskilt avsked, begravningsgudstjänst och gravsättning ska tas på stort allvar. Det är viktigt att barn/tonåringar får bli delaktiga i sorgprocessen och att det kan ske på deras villkor. För barns/tonåringars känslor och tankar liksom för deras frågor, sorg och oro ska prästen visa stor lyhördhet.

När foster avlider erbjuder församlingen en begravningsgudstjänst eller en andakt när det bedöms som pastoralt lämpligare. Gudstjänsten eller andakten ska utformas i nära samarbete med den drabbade familjen och med stor pastoral omsorg och lyhördhet.

Vid begravning av aborterade foster är det viktigt att prästen kan möta och själavårdande hantera en eventuell skuldproblematik. Att ta avsked av aborterade foster är en pastoral akt som bör utformas med själavårdande frihet och inte vara en offentlig gudstjänst. Vid utformningen av gudstjänsten ska omsorgen om föräldrarna vara vägledande.

Själaringning

Själaringning sker i Värnamo kyrka på torsdagen efter dödsfallet klockan 10.00.

I Fryele kyrka sker ringningen som tacksägelse-ringning under söndagens gudstjänst. I Nydala sker ringningen torsdagar klockan 10.00.

Tacksägelse och tacksägelse-ringning

Tacksägelse hålls i Värnamo, Fryele eller Nydala kyrkor så snart som möjligt efter dödsfallet. Önskemål om tacksägelse i Mariakyrkan eller S:t Johannes kyrka sker efter överrens-kommelse. Tacksägelsen sker under söndagens huvudgudstjänst. Hänsyn ska också tas till vilken gudstjänstform närmast kommande söndag har.

Begravningsgudstjänstens utformning

Vid begravningsgudstjänster i Värnamo pastorat följs kyrkohandboken med dess riktlinjer.

Anhöriga inbjuds att vara delaktiga i utformandet av begravningsgudstjänsten. Präst och kyrkomusiker verkar för att anhöriga deltar vid val av musik, bibeltexter och böner.

Präst och kyrkomusiker vägleder fastställande av ordningen för psalmer, solosång och instrumentalmusik i gudstjänsten. Det är av vikt att samråd med präst, kyrkomusiker och anhöriga äger rum så att musik och psalmer blir en integrerad del av helheten och står i samklang med Svenska kyrkans tro och lära. Inspelad musik och sång kan framföras i samband med avskedstagandet i gudstjänsten, dock inte som ersättning för psalmsång. Tal, brev, texter, egen poesi m.m. kan med fördel framföras under minnesstunden.

Det är viktigt att i lyhördhet för människors förväntningar tydligt visa på att begravningsgudstjänsten är en gudstjänst. Ingenting av det som förekommer vid en begravningsgudstjänst ska motsäga den kristna tron på Jesus Kristus, hoppet om de dödas uppståndelse och ett evigt liv. Det är också viktigt att kyrkorummets helgd och begravningsaktens värdighet bevaras, liksom livets värde, den avlidnes heder och gravfrid.

Tjänstgörande präst avgör utifrån dessa riktlinjer hur ovanstående situationer ska handhas på ett pastoralt riktigt sätt.

Gudstjänstens avslutning

Prästen samtalar och kommer överrens med dödsboet hur akten skall avslutas. Enligt Svenska kyrkans riktlinjer skall gudstjänsten avslutas på kyrkogården då stoftet skall gravsättas. Om de anhöriga inte kan följa med till graven kan prästen i undantagsfall anordna avsked inne i kapellet eller kyrkan och därefter utdela välsignelsen. Bärare och präst skall dock efter utgångsmusiken alltid följa kistan till graven och prästen skall lysa frid över graven ute på kyrkogården. Denna ordning kan ej ske på lördagar på kistan först gravsättes på första ordinarie vardag efter helgen i de fall processionsbärning inte äger rum.

I skriften "Begravningen – ett brev från Svenska kyrkans biskopar" står det:

"Vid jordbegravning följer församlingen kistan i procession ut till graven. Det innebär att prästen skall stödja och hjälpa de anhöriga att komma med ut till den öppna graven. En psalm eller sång kan sjungas och kyrkans processionskors kan komma till användning.

Ibland förekommer i samband med jordbegravning önskemål från de anhöriga att få ta avsked i gudstjänstrummet och då lämna kistan kvar för utbärning till graven utan procession och utan att de anhöriga behöver vara med. I undantagsfall kan det finnas särskilda skäl att acceptera avsked i gudstjänstrummet, såsom synnerligen dåligt väder, omöjlighet att få graven öppnad i tid eller långa avstånd till gravplatsen. Undantag beslutas av tjänstgörande präst i samråd med de anhöriga.

Det är emellertid i normalfallet viktigt att hjälpa de anhöriga att våga vara med hela vägen. Kyrkans själavårdserfarenhet visar att om den sörjande får vara med hela vägen kommer man fram till en avslutning från vilken det är lättare att gå vidare i livet.” (sid 35-36).

Minnesstund

Minnesstunden är de anhörigas möjlighet att träffas och tillsammans minnas den döde. Minnesstundens utformning kan vara officiell eller privat. Prästen skall förhöra sig med de anhöriga om han/hon förväntas närvara vid minnesstunden och om närvaron på något sätt innefattar något uppdrag. Då prästen närvarar vid minnestunden är det god sed att prästen som avslutning ber en bön.

Om prästen inte har möjlighet att närvara vid minnestund så meddelas detta vid sorgebesöket.

Etik och värdighet på kyrkogården

Riktlinjer

Generella regler om ordning och etik på församlings kyrkogårdar finns i begravningslagens andra kapitel där det i 12 § anges *”En begravningsplats skall hållas i ordnat och värdigt skick och den helgd som tillkommer de dödas vilorum skall alltid beaktas”*. Därtill anges i 13 § *”En grav får öppnas bara genom innehavarens av begravningsplatsens försorg. Graven får inte öppnas på ett sådant sätt att stoft eller aska skadas”* och i 16 kapitlet 10 § brottsbalken fastslås *”Den som obehörigen flyttar, skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller gravvård, döms för brott mot griftefrid till böter eller fängelse i högst två år”*. I kapitel fem i *”Risker och etiska aspekter vid gravgrävning”*, lyfts en rad frågor om hur Gravgrävningsarbetet ska utföras utifrån etiska utgångspunkter. Där finns formuleringar som är självklara utifrån allmänna, kristna och etiska värderingar.

Vid gravöppning skall särskilt följande beaktas:

- ✓ Gravöppning och gravsättning ska alltid utföras på ett värdigt och säkert sätt.
- ✓ Grävning och höljning utförs alltid på sådant sätt att anhöriga kan närvara.
- ✓ Anhöriga ska om de så önskar kunna medverka vid återfyllning.
- ✓ Eventuella ben- och kistrester ska hanteras pietetsfullt och nedgrävas på samma plats
- ✓ Eventuellt tidigare gravsatta urnor som påträffas ska hanteras pietetsfullt i avvaktan på återförande och återfyllning av grav.
- ✓ Vid återfyllning av grav ska kistan först höljas försiktigt så att den inte skadas av återföljande maskinell återfyllning. Tunga lerjordar och stenbundna massor bör undvikas närmast kistan och i översta skiktet.
- ✓ Vid risk för alltför kraftig snösmältning eller regn skall vattnet i den öppnade graven ösas upp eller läns pumpas.

Säkerhet vid gravöppning och återfyllning

En etisk och värdig hantering av begravningsfrågor omfattar även att alla arbetsmoment kan utföras på ett säkert och värdigt sätt. Arbetsmoment som rör gravöppning och återfyllning av grav är riskfyllda och bör särskilt beaktas. Till ett etiskt förhållningssätt hör att ingen ska skadas. Pastoratet har utarbetat en riskanalys vid gravöppning som ska tillämpas.

Förvaring av kistor och urnor

I Värnamo pastorat förvaras kistor och urnor i bisättningsutrymmet som är låst. Bisättningsutrymmet har ett visningsrum och kylutrymme. Urnorna förvaras i låst visningsrum. Det finns möjlighet att tända ljus vid bisättning.

Personal som vistas i bisättningsutrymmet uppträder på ett värdigt och pietetsfullt sätt med respekt för att kistor och urnor förvaras i lokalen.

På morgonen före begravningsgudstjänsten kontrolleras att rätt kista finns i församlingens bisättningsutrymme. Om transport sker vid senare tillfälle ska överenskommelse ske med begravningsbyrån.

Innan kista eller urna lämnar bisättningsutrymmet kontrollerar vaktmästaren att uppgifterna på kistan eller urnan överensstämmer med församlingens anteckningar.

Kyrkogårdsförvaltningens vaktmästare, och övriga personer med behov av tillgång till utrymmet tilldelas nyckel till kapellet. Dessa har kvitterat nyckel hos kyrkogårdsförvaltningen.

Transport av kista och urna

När kista överlämnats till Värnamo pastorat svarar församlingen för alla ytterligare transporter av kista. Transport från bisättningsutrymmet till kapellet, där begravningsgudstjänsterna firas, sker med hiss.

Då bärarlag medverkar vid gravsättning av kista överförs kistan från hissplattan till en transportkatafalk som förs fram av bärarlaget. Kistan sänks sakta och värdigt i graven av bärarlaget med sänkband.

Om kremation av stoft sker, sänks kistan efter begravningsgudstjänsten från kapellet ned till bisättningsutrymmet med hissen.

Vid transport av kistor och urnor avstannas alla störande arbeten i anslutning till transporten och gravsättningen.

Visning av gravplats

Visning av gravplats sker enligt överenskommelse.

Vid visning av gravplats informerar vaktmästaren om församlingens olika kyrkogårdar och lämnar närmare information om de kvarter som har lediga gravplatser.

Om alternativet minneslund väljs visas minneslunden och information lämnas att minnesbok över gravsatta i minneslunden finns i Uppståndelsekapellet. Anhöriga informeras också om vilka regler som gäller för minneslunden. Bl.a. informeras de om att minneslunden är en anonym och gemensam gravplats, vilket innebär att anhöriga inte är närvarande vid urnedsättningen, det finns gemensam plats för snittblommor och en gemensam plats för gravljus. Kyrkogårdsförvaltningen sänder ut en blankett till anhöriga, som får skriftligt tillstyrka att den avlidnes aska får jordas i minneslunden och att den avlidnes namn får införas i minnesboken. Efter nedsättningen av askan sänds minnesblad till anhöriga.

Anhöriga ges rådrom för att kunna tänka över vilken gravplats som önskas av de alternativ som vaktmästaren visat dem. Vaktmästaren och anhöriga kommer överens om när besked om vilka alternativ som valts senast ska lämnas.

Öppning av kistgrav

Om det vid visning av gravplats framkommer att det är en ny gravplats som ska öppnas gör vaktmästaren en anteckning om det på gravkarta som förvaras hos kyrkogårdsförvaltningen. Innan gravöppning sker kontrolleras uppgifterna om gravplatsen mot anteckningarna på gravkartan. Motsvarande gravplats utmäts från markeringsrör på kyrkogården.

Om anhöriga är gravrättsinnehavare till gravplats på kyrkogård där gravsättning skall ske kontrolleras uppgifterna om gravplatsens nummer och de personuppgifter som finns i församlingens gravbok. Om anhöriga inte är noterade som gravrättsinnehavare i församlingens gravbok företas en utredning för att fastställa vem som är gravrättsinnehavare innan gravplatsen öppnas. Utredningen sker i samråd med kyrkogårdsförvaltningen, medarbetare vid församlingsexpedition och anhöriga.

Gravplatsen öppnas som regel dag före gravsättning. Gravöppningen sker vanligtvis med gravgravare. Manuell grävning sker när utrymmet är för litet för att maskinell gravgrävning är möjlig eller när risk för stora markskador föreligger.

Gravgrävningen ska utföras av minst två anställda som har god kännedom om gravgrävning. Grävningen ska utföras på ett betryggande sätt.

Gravens djup och bredd kontrolleras med måttstockar med fasta mått. Både vid gravgrävning med maskin eller för hand putsas gravens alla sidor och botten med spade för att säkerställa att kistan kan sänkas utan att skadas och att den kan stå plant.

Uppgrävd jord läggs antingen på vagn, omkringliggande mark eller i en jordlåda beroende på årstid eller om häckar, gravstenar och gravramar begränsar utrymmet.

I det fall att gravstenen måste lyftas bort från graven i samband med gravgrävningen ställs gravstenen på betryggande avstånd från området för gravgrävningen. Gravstenen ska hanteras på sådant sätt att den varken kommer till skada eller skadar medarbetare och besökare på kyrkogården. Efter återfyllning av graven återställs gravstenen.

Om anhöriga medverkar vid utbärning kläs graven med gravklädsel.

Öppen grav täcks i väntan på gravsättning med aluminiumlock.

Graven ska öppnas på sådant sätt att stoft eller aska inte skadas. Eventuella ben- och kistrester ska hanteras pietetsfullt och nedgrävas på samma ställe.

När gravöppningen är avslutad körs gravgrävaren tillbaka till maskinhallen. Gravgrävaren används inte vid återfyllning av graven.

Öppning av urngrav

Innan urna nedsätts på ny urngrav har graven först visats för anhöriga och överenskommelse med gravrättsinnehavaren har uppnåtts om i vilken urngrav som nedsättning av urnan ska ske. Anteckningar om överenskommelsen görs på gravkartan och på begravningsblanketten.

Om urngrav öppnas på befintlig kistgrav kontrolleras tidigare gravsättningar och lägesbeskrivningar. Att graven får öppnas för urnnedsättning kontrolleras med gravrättsinnehavare. Om markeringsrör saknas för aktuell grav utförs lägesbeskrivningen utifrån befintlig gravvård. Lägesbeskrivningen antecknas på begravningsblanketten och i församlingens gravbok.

Urngraven grävs vanligtvis samma dag som urnnedsättningen sker om nedsättningen utförs vardagar. Sker urnnedsättningen på en lördag öppnas urngraven närmaste vardag innan.

Urngraven täcks med ett gravkläde och sker inte urnnedsättningen i nära anslutning till grav-öppningen täcks urngraven med ett lock.

Öppning av askgrav i minneslund

Minneslunden är en anonym och gemensam gravplats, varför endast medarbetare på kyrkogården känner till plats och tidpunkt för gravöppningen. För att anonymiteten inom minneslunden ska upprätthålls får anhöriga inte närvara vid gravöppningen och nedsättningen av urnan.

Innan gravöppningen sker i minneslunden sänder församlingen en blankett till dödsboet där företrädare för dödsboet tillstyrker att askan skall jordas i minneslunden. Gravöppning i Minneslunden sker efter det att meddelandet från dödsboet inkommit till församlingen. Under årstid med tjälbunden mark sker ingen öppning av askgrav i minneslunden.

Flera askgravar kan öppnas vid samma tillfälle, för varje aska öppnas en askgrav. Öppningen av urngrav sker under arbetstid, men på sådant sätt att läget för askgraven inte röjs. Nedsättning av aska i minneslund sker i direkt anslutning till öppningen av askgraven.

Öppningen av askgrav i minneslund sker på samma sätt som vid öppning av urngrav och gravsättningen av askan sker på samma sätt som om anhöriga är närvarande. Oaktat om askan kommer till församlingen i urna eller papplåda nedsättes askan med urnan eller papplådan i urngraven. Innan gravsättningen sker kontrolleras nogsamt att det är rätt aska som nedsätts.

Sänkning av kista

Sänkning av kista sker med sänkband om anhöriga medverkar med bärarlag vid gravsättning av stoft. Kistan sänks sakta och värdigt av bärarlaget. Bärarlaget är instruerat att ta av sig huvudbonad och buga över stoftet när sänkningen av kistan är utförd.

Sänkning av kista med sänkband sker också om medarbetare på kyrkogården är minst fyra personer vid gravsättningen. Kistan sänks sakta och värdigt i graven. När sänkningen av kistan är utförd tar medarbetarna av sig huvudbonad, bugar över stoftet och säger "Vila i frid". Samma förfaringssätt tillämpas om anhöriga är med eller inte.

Sänkning av kista sker med kistsänkaranordning om bärarlag inte används. När sänkningen av kistan är utförd tar församlingens medarbetare av sig huvudbonad, bugar över stoftet och säger "Vila i frid". Samma förfaringssätt tillämpas om anhöriga är med eller inte. (Vid begravning enligt Svenska kyrkans ordning tillämpas alltid sänkning med sänkband).

Församlingens medarbetare är klädda i mörka arbetskläder vid sänkningen och den i begravningsgudstjänsten tjänstgörande vaktmästaren är klädd i mörk kostym/dräkt.

Sänkning av urna i urngrav

När anhöriga medverkar vid sänkning av urna erbjuds anhöriga att sänka urnan. Sänkningen kan ske för hand eller med band. Om inte anhörig sänker urna utför vaktmästare sänkningen. Församlingens vaktmästare är klädd i mörka kläder lämpliga för ändamålet.

Sänkning av urna i minneslund

Vaktmästare sänker urnan för hand. Församlingens vaktmästare är klädd i mörka arbetskläder.

Återfyllning av kistgrav

Kistgraven återfylls varsamt i anslutning till gravsättningen. Kistan höljs varsamt. När återfyllningen är avklarad återmonteras eventuell gravsten, området kring graven krattas och eventuella kransar och blommor läggs på graven. Blommorna får ligga några dagar och tas bort när blommorna vissnat eller frusit. Vid återfyllning får anhöriga närvara eller medverka om de så önskar. Återfyllningen sker dock alltid med samma omsorg och epitet som om anhöriga varit närvarande.

Återfyllning av urngrav

Urngraven återfylls i anslutning till urnsättning med det uppgrävda materialet. Vid återfyllning får anhöriga närvara eller medverka om de så önskar. Återfyllningen sker med samma omsorg och epitet som om anhöriga varit närvarande.

Återfyllning av urngrav i minneslund

Urngraven återfylls i direkt anslutning till urnsättning med det uppgrävda materialet. Anhöriga får inte närvara vid urnsättning i minneslund. Återfyllningen av urngraven sker med samma omsorg och epitet som om anhöriga varit närvarande.

Höga maskinljud vid begravningsgudstjänst och gravsättning

Inga störande arbeten får utföras och inga maskiner med högt motorljud får användas i närheten av Kapell eller kyrka vid bisättningar, under begravningsgudstjänster, inte heller i närområdet vid transporter av kistor och urnor för gravsättning eller vid själva gravsättningarna.

Miljöhänsyn

Värnamo pastorat arbetar med framtagande av policy för begravningsverksamhetens miljöarbete och därmed mot en miljöcertifiering av verksamheten.

Medling vid konflikter

När anhöriga är oense huruvida den avlidne ska kremeras eller jordbegravas eller var gravsättningen ska ske, ska medling enligt begravningslagen erbjudas de anhöriga. Kyrkorådet i Värnamo pastorat har delegerat medlingsuppdraget till kyrkoherden. Kan inte enighet uppnås genom medlingen ska kyrkoherden med eget yttrande överlämna ärendet till Länsstyrelsen i Jönköping.

Om de närmaste är oense om begravningsgudstjänsten eller var gudstjänsten ska hållas är det en fråga för kyrkoherdens pastorala ansvar.

Finns konflikter bland de närmaste i begravningsfrågor ska den präst som har kontakt med sorgehuset underrätta kyrkoherden om konflikten och överlämna frågan om medling till kyrkoherden.

Till sist...

Övrigt

Vid ingångarna till kyrkogårdarna finns skyltar som informerar om att stillhet råder på denna helgade mark. Vid kyrkogårdsgrindarna finns även skylt uppsatt som informerar besökaren att ur olycksfallssynpunkt får inte burkar och blomsterbehållare av glas, vilka lätt går sönder, utsättas på gravarna.

Vid ingången till minneslunden finns skylt med information om de särskilda ordningsregler som gäller för minneslunden. Besökarna informeras om att minneslunden på kyrkogårdarna är ett gemensamt vilorum.

För att minneslunden ska upplevas som en gemensam gravplats ansvarar Värnamo pastorat för plantering och skötsel av planteringsytan. Besökarna av minneslunden får inom avsett område sätta snittblommor i vas, tända minnesljus.

Personal vid kyrkogårdarna tar bort utsmyckning och plantering som inte är tillåten. Borttagen utsmyckning återfås efter kontakt med personalen. En gång i veckan avstädas minneslunden av kyrkogårdens personal.

Värnamo pastorat vill att den som besöker pastoratets kyrkogårdar ska uppleva stillhet och ro. Församlingen vill också att kyrkogårdarna skall vara välskötta och estetiskt tilltalande.

Församlingens kyrkoherde har möte med begravningsbyråerna i regel två gånger per år. Gemensamma frågor dryftas.

Uppföljning

Kyrkoherden tillsammans med församlingen präster, kyrkomusiker, diakoner, medarbetare vid församlingsexpedition och personal på kyrkogårdsförvaltningen utvärderar varje mandatperiod begravningspastoralen. Kyrkoherden redovisar utvärderingen för kyrkoråden.

Fastställande av begravningspastoral

Medarbetare och förtroendevalda i församlingen har haft möjlighet att lämna synpunkter på förslag till begravningspastoral för Värnamo pastorat.

Efter genomgång av begravningspastoralen med kyrkoråden i pastoratets församlingar fastställer kyrkoherden härmed Begravningspastoral för Värnamo pastorat.

2011 09 04

Pär-Magnus Möller

Kyrkoherde